

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko: Paweł Gancarczyk

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

- magister muzykologii, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, 1994
- doktor nauk humanistycznych w dziedzinie nauk o sztuce, Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, 1999, tytuł dysertacji: *Musica scripto. Kodeksy menzuralne II połowy XV wieku na wschodzie Europy Łacińskiej*, promotor: prof. dr hab. Elżbieta Witkowska-Zaremba

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

- 1 X 1994–31 XII 1998 – Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, doktorant
- 1 I 1999–do chwili obecnej – Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk (do 30 VI 1999 – asystent, 1 VII 1999–30 XI 2011 – adiunkt, od 1 XII 2011 – specjalista)
- 1 I 2008–30 IV 2008 – Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, adiunkt
- 1 X 2010–do chwili obecnej – Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, adiunkt (1/2 etatu)

Podstawowe miejsce pracy: Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki:

a. Paweł Gancarczyk, *Muzyka wobec rewolucji druku. Przemiany w kulturze muzycznej XVI wieku*, Toruń 2011 Wydawnictwo Naukowe UMK (w serii: Monografie Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej)

b. Książka jest próbą całościowego, kulturowego spojrzenia na znaczenie wynalazku druku dla kultury muzycznej XVI w., opartą na szerokiej bazie źródłowej i światowej literaturze przedmiotu. Po zarysowaniu historii wczesnego drukarstwa muzycznego, jego podstaw

technologicznych, finansowych i społecznych, przedstawiam kształtujący się wówczas rynek wydawnictw nutowych. Wskazuję na zależność zawartości i zewnętrznej postaci druków od warunków ekonomicznych, omawiam reklamujące funkcje stron tytułowych i przejawy konkurencji między oficynami oraz przedstawiam krąg protektorów edycji muzycznych. Typografia przyczyniła się do wzrostu alfabetyzacji muzycznej, umożliwiła unifikację europejskiego repertuaru, pogłębiając zarazem różnice pomiędzy różnymi gatunkami i stylami muzycznymi. Zapewniła długie trwanie niektórych typów twórczości, co nie wykluczało promowania w pierwszym rzędzie dzieł najnowszych i reagowania na bieżące wydarzenia religijne czy polityczne. Nowe medium wpłynęło nie tylko na obieg i funkcjonowanie repertuaru, lecz również na świadomość twórców: ich poczucie autorstwa i indywidualności.

W konkluzji książki stawiam tezę, że dzięki rewolucji druku poszerzył się społeczny i estetyczny horyzont kultury muzycznej, wypromowane zostały nowe typy twórczości, a krąg odbiorców zapisywanej muzyki uległ demokratyzacji. Proponuję powiązanie tych zjawisk z narodzinami nowożytności muzycznej, co jest odstępstwem od tradycyjnego modelu historiografii muzycznej, posługującej się pojęciem renesansu. Książka otwiera dyskusję nad znaczeniem środków przekazu w kształtowaniu kultury muzycznej, a zarazem zawiera propozycję interdyscyplinarnego ujęcia historii muzyki.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W okresie od obrony pracy doktorskiej do dnia dzisiejszego moim najważniejszym polem aktywności naukowej była historia muzyki późnego średniowiecza i wczesnej nowożytności, rozpatrywana w jej aspektach źródłowych i kulturowych. W dotychczasowym dorobku – obejmującym wyszczególnione w załącznikach publikacje oraz niepublikowane referaty na konferencjach – wyróżniam sześć głównych obszarów badawczych:

1. Prace poszukiwawczo-źródłowe, które doprowadziły do odkrycia i/lub opisanie nieznanych lub pomijanych w literaturze źródeł rękopiśmiennych: (a) kilku źródeł polifonii XV w. w Polsce, należących zarówno do nurtu tzw. polifonii chorałowej, jak i polifonii menzuralnej (zob. załącznik nr 3, poz. II.1, II.2, II.8, załącznik nr 4c, poz. II.19), (b) najstarszego źródła polifonii na Litwie (załącznik nr 3, poz. II.4), (c) najstarszych źródeł polifonii menzuralnej w Chorwacji (załącznik nr 3, poz. II.11, załącznik nr 4c, poz. II.18), (d) jednego z najstarszych rękopisów muzycznych w Polsce – brewiarza z początku XIII w.

zapisanego notacją bezliniową typu niemieckiego (załącznik nr 3, poz. II.9). Ponadto opracowałem nieznaną kolekcję rękopisów XIII–XVII w. z Muzeum Narodowego w Warszawie (załącznik nr 3, poz. II.9) oraz zbiór fragmentów rękopiśmiennych XIII–XVI w. zachowanych przy inkunabułach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu (załącznik nr 4c, poz. I.7).

2. Prace nad najważniejszymi rękopisami polifonii w Europie Środkowej XV w., będące kontynuacją zainteresowań związanych z pracą doktorską, jednak przynoszące nowe ustalenia (załącznik nr 3, poz. II.5, II.7, II.12, III.2, IV.3, IV.6, IV.10). Efektem tych prac są między innymi nowe spostrzeżenia dotyczące proveniencji i kontekstu powstania tzw. kodeksu Strahov (Praga, Strahovská knihovna, Ms. D.G.IV.47) i śpiewnika głogowskiego (Kraków, Biblioteka Jagiellońska, Mus. ms. 40098). W wyniku badań udało mi się doprecyzować datowanie kodeksu Strahov (zwłaszcza składki XIII, ok. 1465) i powiązać jego genezę z wpływami dworu habsburskiego. Skorygowałem również datowanie śpiewnika głogowskiego (1477–1482), znalazłem dodatkowe źródła pozwalające na utożsamienie pisarza rękopisu z opatem klasztoru kanoników regularnych w Żaganiu – Martinem Rinkenbergiem, a także wskazałem na związki śpiewnika z dworami neapolitańskim i węgierskim.

3. Prace dotyczące różnych aspektów wczesnej typografii muzycznej (XVI–XVII w.), zarówno o charakterze dokumentacyjnym (załącznik nr 3, poz. II.10, III.3, III.4/5, IV.4), jak i omawiające kulturowe skutki wynalazku druku (załącznik nr 3, poz. III.6, IV.9). W konsekwencji tych zainteresowań powstała książka *Muzyka wobec rewolucji druku. Przemiany w kulturze muzycznej XVI wieku*, która jest podstawą ubiegania się o wszczęcie przewodu habilitacyjnego.

4. Prace nad dokumentacją twórczości wybranych kompozytorów XV i XVI w. (załącznik nr 3, poz. II.6, III.1, IV.5, IV.7). Za główne osiągnięcie w tym zakresie badań uważam krytyczne opracowanie rękopisu z Biblioteki Gdańskiej PAN, uważanego niegdyś za autograf Orlanda di Lasso, reinterpretację biografii i twórczości Piotra Wilhelmiego z Grudziądza, wraz ze wskazaniem na nieznaną dotychczas źródła (załącznik nr 4c, poz. II.15) oraz próbę rekonstrukcji biografii Johannesa Tourouta (załącznik nr 3, poz. II.5; załącznik 4c, poz. II.10). Powiązanie Tourouta z kapelą cesarską Fryderyka III, wobec braku jakichkolwiek informacji na temat tego kompozytora, stało się powodem włączenia wydania jego dzieł do serii *Denkmäler der Tonkunst in Österreich* (pierwszy tom – pod redakcją Jaapa van Benthema – w przygotowaniu), a artykuł opisujący ten fakt (w języku polskim, poz. II.5) był cytowany w wielu krajach Europy i USA.

5. Prace nad kulturą muzyczną Zakonu Krzyżackiego w Prusach (załącznik nr 3, poz. IV.8, VI.7; załącznik 4c, poz. II.11, II.14), głównie w kontekście źródeł archiwalnych. Temat ten nie był podejmowany w powojennej muzykologii (zarówno polskiej, jak i niemieckiej), choć spotyka się z dużym zainteresowaniem środowiska pozamuzykologicznego (np. zespołów muzycznych i historyków specjalizujących się badaniach nad kulturą Zakonu Krzyżackiego). Na podstawie badań udało się między innymi wskazać na ważne miejsce dworu wielkich mistrzów w Malborku w pielęgnowaniu średniowiecznego modelu kultury muzycznej na przełomie XIV i XV wieku.

6. Prace o charakterze metodologicznym w kontekście moich zainteresowań źródłoznawczych (załącznik nr 3, poz. II.3, II.8, IV.2; załącznik nr 4c, poz. I.7, I.8). Zwracam w nich uwagę na pewne paradygmaty badań historycznomuzycznych i postuluję między innymi regionalne (a nie narodowe) ujmowanie dziejów dawnej muzyki oraz kulturową (a nie tylko deskrypcyjną) interpretację źródeł. Promuję pojęcie Europy Środkowej jako kategorii regionalnej przydatnej do opisu kultury muzycznej XV w. (załącznik nr 3, poz. II.6).

Ważnym elementem mojej działalności naukowej są prace nad ewidencją i katalogowaniem źródeł, które podejmowałem szczególnie intensywnie od 2005 r. w ramach zadań kierowanego przeze mnie Katalogu Źródeł Muzycznych w Polsce – tematu badawczego realizowanego przez Instytut Sztuki PAN. Ewidencją objęte zostały najstarsze zabytki polifonii w Polsce, źródła liturgiczno-muzyczne z Muzeum Narodowego w Warszawie i Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Prace nad rękopisami tej ostatniej biblioteki prowadzone były w ramach grantu The Humanities Packard Institute, pt. „Rękopisy muzyczne ze zbiorów Uniwersytetu Wrocławskiego i Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu”, realizowanego w latach 2007–2009 przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie, Bibliotekę Uniwersytecką we Wrocławiu i Instytut Sztuki PAN (zob. załącznik 4b, poz. I.2). Jako kierownik Katalogu Źródeł Muzycznych zainicjowałem badania nad ikonografią muzyczną, współorganizując m.in. dwie konferencje (trzecia konferencja o charakterze międzynarodowym w przygotowaniu). Poza tym udzielałem się jako redaktor wydawnictw naukowych, pracując od 2000 r. w redakcji kwartalnika „Muzyka” (byłem m.in. redaktorem prowadzącym zeszytu specjalnego „Petrus Wilhelmi de Grudencz – konteksty źródłowe”, 2004 nr 2). Obecnie przygotowuję wydanie trzech monografii zbiorowych, w tym – wraz z doc. Agnieszką Leszczyńską – tomu *The musical heritage of the Jagiellonian era*.

Od momentu obrony pracy doktorskiej wiele uwagi poświęcam międzynarodowej współpracy naukowej. Utrzymuję stałą współpracę z czeskim środowiskiem

muzykologicznym: regularnie uczestniczę w organizowanych w Republice Czeskiej konferencjach i seminariach, wygłaszam wykłady dla studentów Uniwersytetu Karola w Pradze, recenzuję projekty badawcze dla Grantovej agentury ČR, jestem członkiem Rady Redakcyjnej kwartalnika „Hudební věda”. Wraz z dr. Lenką Hlávkovou-Mráčkovą z Uniwersytetu Karola współorganizowałem dwa panele na konferencjach międzynarodowych, a także współprowadziłem projekt polsko-czeski pt. „Kultura muzyczna Śląska do 1742 roku z perspektywy polskiej i czeskiej” („The musical culture of Silesia before 1742 from the Polish and Czech perspectives”), realizowanego w latach 2010–2011 w ramach protokołu wykonawczego do Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej (zob. załącznik 4b, poz. II.1). Ponadto współpracuję z muzykologami z Belgii, Chorwacji, Francji, Holandii, Niemiec, Słowacji, Słowenii, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, co dokumentują udziały w konferencjach, panelach i wspólnych projektach badawczych. W okresie 2000–2011 wziąłem udział w 19 konferencjach i kongresach międzynarodowych (w tym 16 zagranicznych), odbywających się w takich ośrodkach jak Alden Biesen (Belgia), Barcelona, Budapeszt, Leeds, Leuven, Monachium, Praga, Tours, Utrecht i Wiedeń. Współorganizowałem dwie konferencje międzynarodowe, nadzorując je pod względem merytorycznym i organizacyjnym („The musical heritage of the Jagiellonian era in Central and Eastern European countries”, Warszawa 2009; „The musical culture of Silesia before 1742. New contexts – new perspectives”, Wrocław 2011). Konferencje te spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem międzynarodowym, a uczestniczyli w nich badacze z 14 krajów europejskich i Stanów Zjednoczonych, co w znacznym stopniu wynikało z moich prywatnych kontaktów naukowych. Ponadto organizowałem lub współorganizowałem sesje panelowe na konferencjach w Barcelonie, Leeds, Pradze i Wiedniu, w tym w ramach interdyscyplinarnego International Medieval Congress (Leeds) i prestiżowych – w środowisku muzykologów – Medieval and Renaissance Music Conferences (MedRen). Prowadziłem badania w Berlinie (kilkakrotnie), Dubrowniku (2008, 2010), Londynie (2003, 2009, w ramach stypendium The Robert Anderson Research Charitable Trust), Lyonie (2008), Monachium (2008), Pradze (kilkakrotnie), Wilnie (2002) i Zagrzebiu (2010). Moją współpracę międzynarodową dokumentują również publikacje zagraniczne (w językach angielskim, niemieckim i włoskim), które ukazały się w Republice Czeskiej, Chorwacji, Niemczech, Słowenii, Wielkiej Brytanii, na Węgrzech i we Włoszech, m.in. w takich czasopismach jak „Hudební věda” (Praga), „Arti musices” (Zagrzeb), „De musica disserenda” (Lublana) i „Early Music” (Oksford). Większość z nich powstała na zamówienie redakcji. Na

zlecenie redakcji encyklopedii *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* (MGG) opracowałem cztery hasła, w tym „Petrus Wilhelmi de Grudencz”.

Oprócz działalności międzynarodowej włączam się aktywnie w życie naukowe kraju. Wziąłem udział w 8 konferencjach i sesjach o zasięgu krajowym; dwie konferencje były przeze mnie współorganizowane („Perspektywy ikonografii muzycznej w Polsce: źródła – konteksty – interpretacje”, Warszawa 2010; „Muzyka w sztukach wizualnych XIX–XXI wieku”, Warszawa 2011). Publikuję w takich czasopismach jak „Muzyka”, „Polski Rocznik Muzykologiczny”, „Musicology Today”, „Przegląd Muzykologiczny”. Od maja 2011 r. pełnię funkcję Przewodniczącego Sekcji Muzykologów Związku Kompozytorów Polskich. W latach wcześniejszych sprawowałem również inne funkcje we władzach Związku Kompozytorów Polskich, zrzeszającym ponad 350 kompozytorów i muzykologów. Jestem laureatem Nagrody im. Księdza Profesora Hieronima Feichta (2001) przyznawanej przez to stowarzyszenie młodym naukowcom.

Pomimo że moim głównym miejscem pracy jest placówka Polskiej Akademii Nauk prowadzę działalność dydaktyczną: w latach 1999–2008 wykładałem na różnych kierunkach Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, zaś od 2010 r. jestem adiunktem w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego. Prowadziłem wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria poświęcone historii muzyki (najczęściej do połowy XVIII w.). Na Studiach Zaocznych Historii Kultury UKSW wypromowałem 21 prac licencjackich, dotyczących różnych aspektów kultury muzycznej od średniowiecza do współczesności. Okazjonalnie wykładałem też za granicą (Republika Czeska, Chorwacja).

Prowadzę również działalność popularyzującą naukę pod postacią wykładów, prelekcji, audycji radiowych, artykułów i recenzji, omówień koncertów i zawartości płyt (zob. załącznik 4c, poz. VII.1–5). Współpracuję z zespołami muzyki dawnej, które korzystają z moich badań przy układaniu programów koncertów i płyt („Ars cantus” z Wrocławia, „La morra” z Bazylei). Jestem członkiem Rady Programowej Festiwalu Warszawskie Spotkania Muzyczne „Muzyka dawna – muzyka nowa” (od 2009 r.). W ten sposób moje badania wpływają na kształt bieżącego życia muzycznego i przyczyniają się do podniesienia poziomu wiedzy o muzyce.

Paweł Gawronski